

**Europos jūrų reikalų,
žvejybos ir
akvakultūros fondas
(EJRŽAF)**

*Dažnai užduodami
klausimai*

Tikslai, biudžetas ir pagrindas

Kas yra EJRŽAF?

EJRŽAF yra ES fondas, veikiantis nuo 2021 iki 2027 m. Per šį fondą [ES biudžeto](#) finansiniai ištekliai nukreipiami ES bendrai žuvininkystės politikai (BŽP), integruotai jūrų politikai ir ES tarptautinio vandenynų valdymo darbotvarkei remti.

Jis teikia finansinę paramą naujoviškų projektų, kuriais užtikrinamas tausūs vandenų ir jūrų išteklių naudojimas, vystymui.

Taip padedama įgyvendinti [Europos žaliojo kurso](#) – ES aplinkos ir klimato politikos veiksmų plano – tikslus.

Kokia yra EJRŽAF paskirtis?

Kaip pasaulio vandenynų valdymo veiksmų dalyvei ir vienai pagrindinių jūros gėrybių gamintojai, Europos Sąjungai tenka tam tikra atsakomybė užtikrinti vandenynų ir jų išteklių apsaugą ir tausų naudojimą. Be to, vienas iš ES socialinių ir ekonominių interesų yra užtikrinti maisto tiekimą, jūrų ekonomikos konkurencingumą ir pakrantės bendruomenių pragyvenimą.

EJRŽAF padeda užtikrinti tausią žvejybą ir išsaugoti jūrų biologinius išteklius. Taip užtikrinamas:

- sveikas, saugus ir tvarus jūrų ir vandenynų valdymas;
- aprūpinimas maistu, tiekiant jūros gėrybes;
- tvarios mėlynosios ekonomikos augimas.

Be to, taip padedama siekti [14-ojo JT darnaus vystymosi tikslo](#) („išsaugoti ir tausiai naudoti vandenynus, jūras ir jūrų išteklius siekiant darnaus vystymosi“), dėl kurio ES yra įsipareigojusi.

Visgi EJRŽAF yra smulkus fondas, todėl jis turi būti naudojamas strategiškai. Kiekvienas investuotas euras turėtų duoti gerokai didesnę grąžą kolektyvinės naudos ir visuotinių gėrybių požiūriu. Todėl EJRŽAF skiriamomis lėšomis turėtų būti remiamos investicijos, kuriomis sukuriamą aiški pridėtinė vertė, visų pirma sprendžiant rinkos nepakankamumo ar neoptimalios investavimo aplinkos problemas.

Viešąja parama neturėtų būti dubliuojamas ar išstumiamas privatus finansavimas arba iškraipoma konkurencija. Ji veikiau turėtų palengvinti privačias investicijas, visų pirma, kai privatusis sektorius yra pelningas, o tokia apskritai ir yra jūrų ekonomika.

Kokie yra pagrindiniai EJRŽAF remiami veiksmai?

EJRŽAF remia naujoviškus projektus, kuriais prisidedama prie tausaus vandenų ir jūrų išteklių naudojimo ir tvaraus jų valdymo.

Visų pirma, jis sudaro palankesnes sąlygas:

- tausiai, mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančiai žvejybos veiklai;
- jūrų biologinės įvairovės ir ekosistemų apsaugai;
- kokybiškų ir sveikų jūros gėrybių tiekimui Europos vartotojams;
- socialinio ir ekonominio žvejybos sektoriaus patrauklumo didinimui ir kartu atsinaujinimui šiame sektoriuje, visų pirma mažos apimties priekrantės žvejybos įmonėse;
- tvarios ir konkurencingos akvakultūros vystymuisi, prisidedant prie aprūpinimo maistu;
- įgūdžių ir darbo sąlygų gerinimui žvejybos ir akvakultūros įmonėse;
- ekonominio ir socialinio pakrantės bendruomenių gyvybingumo užtikrinimui;
- tvarios mėlynosios ekonomikos inovacijoms;
- jūrų saugumo užtikrinimui, prisidedant prie saugios jūrų erdvės kūrimo;
- tarptautiniam bendradarbiavimui, padedančiam užtikrinti, kad vandenynai būtų sveiki, saugūs ir tvariai valdomi.

Koks yra EJŖŽAF biudžetas ir kaip jis paskirstomas?

2021–2027 m. laikotarpiui numatytas EJŖŽAF biudžetas yra **€6,108 mlrd. EUR**.

Programų valdymas padalytas į pasidalijamąjį valdymą ir tiesioginį valdymą:

- **pasidalijamajam valdymui** pagal nacionalines programas, bendrai finansuojamas iš ES biudžeto ir ES valstybių narių, skirta **5,311 mlrd. EUR**;
- **tiesioginiam valdymui** Komisija tiesiogiai skirs **797 mln. EUR**.

Koks yra EJŖŽAF veiklos pagrindas?

Pasidalijamojo valdymo srityje EJŖŽAF administruojamas pagal Komisijos patvirtintas nacionalines programas. Šiuo atveju ES valstybės narės savo programose aprašo, koku būdu joms geriausia siekti fondo tikslų. Jos nurodo veiksmus, atitinkančius jų nacionalinę strategiją, ir pagal savo pačių kriterijus atrenka tinkamus finansuoti projektus.

Tačiau EJŖŽAF reglamente yra nustatytas netinkamų remti veiksmų sąrašas, taip siekiant užtikrinti, kad nebūtų pakenkta žvejybos tausumui. Be to, tam tikroms su žvejybos laivynu susijusioms investicijoms ir kompensavimo sistemoms taikomos specialios sąlygos, siekiant užtikrinti, kad jos atitiktų BŽP išsaugojimo tikslus.

Tiesioginio valdymo srityje Komisija tiesiogiai administruoja fondą pagal EJŖŽAF komiteto, sudaryto iš ES valstybių narių deleguotų ekspertų, patvirtintas darbo programas.

Horizontalios sąlygos

Kokios sąlygos taikomos siekiant užtikrinti, kad EJRŽAF remtų veiksmus, kuriais kuriamą kolektyvinė pridėtinė vertė?

Keliomis sąlygomis užtikrinama, kad pirmenybė būtų teikiama veiksams, kuriais kuriamą kolektyvinė pridėtinė vertė (pvz., biologinės įvairovės apsaugai, tausiam žvejybai, inovacijoms, bendram žvejybos ir akvakultūros sektorių organizavimui, vietos plėtrai), o ne atskiroms mažesnės pridėtinės vertės investicijoms.

- Siekiant išvengti išteklių išstūmimo iš didesnės pridėtinės vertės veiksmų, **penkių kategorijų atskiroms investicijoms į žvejybos laivus** taikomi finansiniai apribojimai – bendra jų vertė negali viršyti 15 proc. kiekvienai ES valstybei narei skirto biudžeto.
- Ne mažiau kaip **15 proc.** kiekvienai ES valstybei narei skirto biudžeto turi būti panaudojama **dviem BŽP ramsčiams**, kad būtų užtikrinta pakankamai išteklių jų tikslams, t. y. i) žvejybos veiklos kontrolei ir ii) mokslinių duomenų, reikalingų žvejybai valdyti, rinkimui.
- Procentinė viešosios pagalbos dalis priklauso nuo investicijos pridėtinės vertės. **Didelės kolektyvinės pridėtinės vertės** projektai (pvz., susiję su inovacijomis, kolektyviniais paramos gavėjais, vieša prieiga prie rezultatų) gali gauti iki **100 proc.** paramą, o tam tikros atskiros subsidijos laivynui negali viršyti 40 proc.
- Parama investicijoms į žvejybos laivus negali būti skiriama vien dėl to, kad laikomasi reikalavimų, kurie yra privalomi pagal ES teisę, išskyrus paramą tam tikrai įrangai, skirtai žvejybos veiklai kontroliuoti. Subsidijomis turėtų būti skatinami veiksmai, kuriais užtikrinama **daugiau nei vien** teisės aktų reikalavimų laikymasis.
- **Tam tikros subsidijos skiriamos tik mažiems ir vidutinio dydžio žvejybos laivams** (t. y. trumpesniems nei 24 m laivams). Jos naudojamos:
 - o varikliams pakeisti arba modernizuoti;
 - o padėti jauniems žvejams pirmą kartą įsigyti naudotą laivą;
 - o laivo tūriui padidinti, siekiant pagerinti saugą, darbo sąlygas ar energijos vartojimo efektyvumą.Didesni laivai apskritai yra pelningesni, todėl jų atveju šioms specifinėms investicijoms turėtų būti naudojamos privačios lėšos.

Kas būna, jei EJRŽAF paramos gavėjai arba ES valstybės narės nesilaiko BŽP taisyklių?

EJRŽAF parama teikiama, jei laikomasi **BŽP taisyklių**. Jei paramos gavėjas padaro sunkų pažeidimą (pvz., vykdo neteisėtą žvejybą) arba jei ES valstybė narė nevykdo kokios nors konkrečios prievolės, finansavimas pertraukiamas, sustabdomas arba atliekamos finansinės pataisos.

Kokias sąlygas reikia įvykdyti investuojant į žvejybos laivyną?

Dėl subsidijų investicijoms į žvejybos laivus gali padidėti jų žvejybos pajėgumas ir – atitinkamai – jų gebėjimas sužvejoti žuvų, o dėl to gali būti **pereikvojami žuvų ištekliai**. Pavyzdžiui, didesnio korpuso ir (arba) didesnės galios variklį turintys laivai žuvis gali žvejoti ilgiau ir intensyviau, o žvejojami gali nuplaukti toliau, taip didindami neigiamą poveikį žuvų ištekliams.

Be to, tam tikruose žvejybos laivyno segmentuose esama struktūrinio perteklinio pajėgumo, o tai reiškia, kad **yra per daug laivų ir per mažai jų žvejojamų žuvų**. Tuose segmentuose padidinus žvejybos pajėgumą, ir toliau būtų pereikvojami žuvų ištekliai.

Todėl EJRŽAF tam tikroms žvejybos laivynų subsidijoms taiko **apsaugos priemones**, kuriomis siekiama išvengti šio žalingo poveikio. Pavyzdžiui, laivas turi priklausyti žvejybos laivyno segmentui, kuriam nėra būdingas struktūrinis perteklinis pajėgumas, o parama negali būti teikiama laivo galiai didinti.

Tačiau ne visos subsidijos žvejybos laivynams yra žalingos. Tinkamomis sąlygomis jos gali **daryti teigiamą poveikį** aplinkos, socialiniam ir ekonominiam tvarumui, pvz., tokį poveikį turėtų investicijos į mažo poveikio žvejybos būdus, saugą laive ar energijos vartojimo efektyvumą. Šioms investicijoms gali būti teikiama EJRŽAF parama.

Ar EJRŽAF teikia kokias nors žalingas žvejybos subsidijas?

Ne, žalingų žvejybos subsidijų EJRŽAF neteikia.

[Nustatant 14.6 JT darnaus vystymosi tikslą](#), tokios subsidijos apibūdintos kaip žvejybos subsidijos, dėl kurių susidaro pertekliniai pajėgumai ir pereikvojami žuvų ištekliai, ir subsidijos, skatinančios neteisėtą, nedeklaruojamą ir nereglamentuojamą žvejybą. ES yra įsipareigojusi uždrausti tokias subsidijas.

Siekiant išvengti tokių subsidijų, EJRŽAF reglamente pateiktas **netinkamų finansuoti veiksmų sąrašas** (pvz., naujų žvejybos laivų statyba, žvejybos laivų galios didinimas) ir **sąlygų rinkinys**, taikomas siekiant išvengti žalingo poveikio, įskaitant netiesioginį poveikį (pvz., kai kurios investicijos gali būti remiamos tik tuose žvejybos laivyno segmentuose, kuriems nėra būdingas struktūrinis perteklinis pajėgumas).

Konkrečios paramos sritys

Kaip EJRŽAF padeda saugoti ir (arba) atkurti biologinę įvairovę?

Nustatydamą Europos žaliąjį kursą, ES patvirtino [biologinės įvairovės strategiją](#), kuria siekiama geriau apsaugoti gamtą ir ekosistemų nykimo tendenciją pakeisti į priešingą. EJRŽAF yra viena pagrindinių priemonių, padedančių siekti šios strategijos tikslų. Visų pirma jis padeda:

- skatinti **tausią, mažo poveikio ir mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančią žvejybos veiklą** (pvz., mokslinių duomenų rinkimą tvariam žvejybos valdymui pagrįsti, nepageidaujamo laimikio vengimą, pažeidžiamų rūšių apsaugą, žvejybos laivų energijos vartojimo efektyvumo didinimą);
- saugoti ir atkurti **jūrų biologinę įvairovę ir ekosistemas**, siekiant užtikrinti [gerą jūrų vandenių aplinkos būklę](#) (pvz., sukuriant ir valdant saugomas jūrų teritorijas, įgyvendinant [Jūrų strategijos pagrindų direktyvoje](#) nustatytas teritorijų apsaugos priemones, užtikrinant rūšių apsaugą pagal [Buveinių direktyvą](#));
- skatinti **žiedinę ekonomiką** (pvz., renkant ir perdurbant pamestus žvejybos įrankius ir jūrų šiukšles, didinant žvejybos ir akvakultūros atliekų vertę);
- skatinti **tvarią ir efektyviu energijos vartojimu grindžiamą gamybą**.

Kaip EJRŽAF prisideda prie klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos žvejybos ir akvakultūros srityje?

EJRŽAF gali būti naudojamas žvejybos ir akvakultūros anglies pėdsakui mažinti. Galimi veiksmai:

- inovacijos, susijusios su **mažai CO₂ išmetančiomis technologijomis**, skirtomis žvejybos laivams varyti (pvz., mažesnio anglies dioksido kiekio kuro, kaip antai suskystintų gamtinių dujų ar suskystintų biodujų, arba hibridinės pavaros, apimančios elektros pavarą, bandymai); parengiamieji vandenilio, kaip kuro, naudojimo tyrimai);
- žvejybos laivų variklių keitimas arba modernizavimas siekiant sumažinti jų išmetamą CO₂ kiekį (taikant tam tikras sąlygas, kad būtų išvengta galios ir – atitinkamai – žvejybos pajėgumo padidėjimo);
- žvejybos laivų **energijos vartojimo efektyvumo** didinimas (pvz., užtikrinant geresnes hidrodinamines savybes);
- mažesnę poveikį darančių akvakultūros pašarų šaltinių vystymas;
- perėjimas prie efektyviu energijos vartojimu grindžiamos akvakultūros gamybos (pvz., atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimas).

Be to, EJŖŽAF padeda Ŗvejbos ir akvakultūros srityje prisitaikyti prie klimato kaitos padarinių šiais būdais:

- finansuodamas **mokslinių duomenų**, padedančių geriau suprasti klimato kaitos poveikį (pvz., Ŗvų išteklių migracijos ir invazinių rūšių įtaką) Ŗvejbos valdymui, rinkimui;
- padėdamas didinti akvakultūros **atsparumą** klimato kaitai (pvz., gamybą įvairinant rūšimis, kurios yra atsparesnės klimato kaitai, valdant nenumatytas ligas ir (arba) parazitus, atsirandančias (-ius) dėl temperatūros intervalų pokyčių, stiprinant atsparumą ekstremaliems reiškiniams, sausroms ir kitoms kintamoms sąlygoms).

Kiek EJŖŽAF padeda siekti su klimatu ir biologine įvairove susijusių tikslų, nustatytų ES daugiamečiame biudžete?

2021–2027 m. [ES biudžete](#) (t. y. daugiametėje finansinėje programoje) yra nustatyti klimato ir biologinės įvairovės sričių tikslų siekimo išlaidų tikslai:

- **30 proc.** biudžeto bus išleista kovai su **klimato kaita**;
- 2026 ir 2027 m. **10 proc.** metinių biudžeto išlaidų bus panaudota **biologinės įvairovės** mažėjimo tendencijai stabdyti ir keisti į priešingą.

Nepaisant to, kad EJŖŽAF neturi jokio konkretaus privalomo tikslo ar rezervo, susijusio su finansiniais ištekliais, skirtiniais klimato ir biologinės įvairovės sritims, jis aktyviai padeda siekti daugiametėje finansinėje programoje nustatytų bendrųjų tikslų.

Komisija, naudodama visus turimus duomenis, nuolat stebi EJŖŽAF indėlių šioje srityje. Jei bus daroma nepakankama pažanga įgyvendinant bendrą užmojį, Komisija aktyviai dirbs su ES valstybėmis narėmis, kad būtų priimtos taisomosios priemonės, įskaitant jos EJŖŽAF programos keitimą.

Kaip EJŖŽAF padeda siekti BŖP tikslų?

[Bendra Ŗvininkystės politika](#) siekiama užtikrinti, kad Ŗvejbos ir akvakultūros veikla būtų aplinkosaugos poŖiūriu tvari ilguoju laikotarpiu ir būtų valdoma tokiu būdu, kuris dera su **tikslais gauti ekonominio bei socialinio pobūdžio naudą ir naudą užimtumo srityje** ir padėti užtikrinti **maisto tiekimą**.

EJŖŽAF šių tikslų padeda siekti pirmiausia remdamas veiksmus, kuriais:

- ilgalaikėje perspektyvoje skatinama **tausi Ŗvejbos veikla** (mažo poveikio ir atrankiosios Ŗvejbos metodų skatinimas, nepageidaujamo laimikio vengimas);
- Ŗvejbos sektoriui sudaromos sąlygos būti **konkurencingam**;
- remiamas Ŗvininkystės ir Ŗvejbos laivynų **struktūrinis valdymas** (perteklinių laivyno pajėgumų šalinimas, jūrų biologinių išteklių išsaugojimo priemonių rėmimas);
- skatinama **efektyvi Ŗvejbos produktų rinka**;

- prisidedama prie **deramo gyvenimo lygio** užtikrinimo pakrantės rajonuose;
- renkami **moksliniai duomenys** žvejybos valdymui pagrįsti;
- remiama žvejybos veiklos **kontrolė** ir skatinama taisyklių laikymosi kultūra, siekiant sudaryti vienodas sąlygas.

Kokiomis sąlygomis EJŖŽAF remia investicijas į žvejybos laivus?

EJŖŽAF gali remti inovacijas ir investicijas į žvejybos laivus, kuriomis padedama **siekti BŽP tikslų**. Ši parama apima veiksmus, kuriais didinamas tvarumas, gerinamas žvejybos įrankių selektyvumas, sauga, darbo sąlygos, energijos vartojimo efektyvumas ir laimikio kokybė.

Tačiau esama **tikslinių apribojimų**, kuriais siekiama užtikrinti investicijos tvarumą ir pridėtinę vertę.

- Įrangos, kuria didinamas žvejybos laivo gebėjimas rasti žuvų, įsigijimas nėra tinkamas finansuoti, nes tai padėtų laivui tapti pernelyg efektyviam ir būtų pakenkta tvarumui.
- Dėl paramos neturi padidėti laivų žvejybos pajėgumas, nebent parama tiesiogiai naudojama bendrajai talpai (t. y. laivo tūriui) padidinti, kai tai būtina saugai, darbo sąlygoms arba energijos vartojimo efektyvumui pagerinti.
- Parama negali būti skiriama vien dėl to, kad laikomasi reikalavimų, kurie yra privalomi pagal ES teisę, išskyrus paramą tam tikrai įrangai, skirtai žvejybos veiklai kontroliuoti. Subsidijomis turėtų būti skatinami veiksmai, kuriais užtikrinama daugiau nei vien teisės aktų reikalavimų laikymasis.
- Investicijos į žvejybos laivus negali būti skiriamos laivams, kurie per pastaruosius dvejus metus beveik nebuvo naudojami, nes investuojama turėtų būti į naudojamus laivus.
- Tam tikroms investicijoms į žvejybos laivyną taikomos specialios tinkamumo finansuoti taisyklės, siekiant užtikrinti, kad tomis investicijomis nebūtų kuriama perteklinio pajėgumo arba kad dėl jų nebūtų pereikvojami žuvų ištekliai. Visų pirma, taikomos tam tikros i) paramos jauniems žvejams, skirtos padėti jiems pirmą kartą įsigyti naudotą laivą, ir ii) paramos laivo varikliui pakeisti arba modernizuoti sąlygos, pvz., laivas turi priklausyti žvejybos laivyno segmentui, kuriam nėra būdingas struktūrinis perteklinis pajėgumas, o naujo arba modernizuoto variklio galia turi būti ne didesnė nei keičiamo variklio.

Kodėl EJŖŽAF parama negali būti teikiama naujiems žvejybos laivams statyti? Argi nauji, modernūs laivai nėra saugesni ir tvaresni?

ES subsidijos naujų žvejybos laivų statybai ar įsigijimui baigtos teikti 2004 m., nes jos prisidėjo prie labai didelio **perteklinio pajėgumo ir žuvų išteklių pereikvojimo**. Nors nauji laivai yra saugesni ir efektyvesni, jie žuvis gali žvejoti ilgiau ir intensyviau, o žvejojami gali nuplaukti toliau, taip didindami neigiamą poveikį žuvų ištekliams.

Be to, nėra jokio rinkos nepakankamumo ar kolektyvinės naudos, kuriais būtų galima pateisinti viešąją paramą naujų laivų statybai. Apskritai Europos žvejybos laivynas yra pelningas ir neatrodo, kad žvejybos sektoriui kiltų sunkumų norint gauti kreditą. Taigi nėra pagrindo naudoti mokesčių mokėtojų pinigų naujiems žvejybos laivams finansuoti dėl individualios privačios naudos.

Pagal BŽP taisykles naujus žvejybos laivus leidžiama statyti naudojant privačias lėšas, kartu taikant apsaugos priemones, neleidžiančias didėti žvejybos pajėgumui. Konkrečiai kalbant, bet koks žvejybos laivyno papildymas nauju žvejybos pajėgumu (kuris matuojamas laivų tūriu ir galia) turi būti kompensuojamas bent tokio pat pajėgumo pašalinimu (pvz., nutraukiant seno laivo eksploatavimą). Taigi pagal BŽP ES valstybėms narėms suteikiama pakankamai daug lankstumo, susijusio su žvejybos laivų įtraukimu į savo laivyną ir pašalinimu iš jo ir tvariu investicinių poreikių žvejybos sektoriuje tenkinimu.

EJRŽAF gali remti žvejybos laivų tūrio (matuojamu bendrąja talpa) didinimą. Kadangi bendroji talpa yra vienas iš žvejybos pajėgumo parametrų, kokios sąlygos taikomos siekiant išvengti perteklinio pajėgumo?

Padidinus žvejybos laivo tūrį, laivas tampa didesnis. Dėl to gali pagerėti laivo sauga, bet taip pat padidėti laivo pajėgumas sužvejoti žuvų ir jas laikyti, taigi ir žuvų išteklių pereinamojo rizika.

EJRŽAF tokią renovaciją remia tik tuomet, jei ja tiesiogiai siekiama **pagerinti saugą, darbo sąlygas arba energijos vartojimo efektyvumą**. Paramą gali gauti tik maži ir vidutinio dydžio (t. y. **trumpesni nei 24 m**) laivai.

Taikomos aiškios apsaugos priemonės, kuriomis siekiama neleisti padidinti tūrio tiek, kad būtų sukurtas perteklinis pajėgumas arba pereikvojami žuvų ištekliai.

- Ši parama teikiama su sąlyga, kad bus įrengtas įtaisas arba įranga, gerinantys saugą, darbo sąlygas ar energijos vartojimo efektyvumą (pvz., įgulos gyvenamosios patalpos).
- Ji gali būti teikiama tik tuose žvejybos laivyno segmentuose, kuriems nėra būdingas struktūrinis perteklinis pajėgumas.
- Ji turi būti kompensuojama pašalinant ne mažesnę tūrį tame pačiame žvejybos laivyno segmente arba kuriame nors nacionalinio žvejybos laivyno segmente, kuriam yra būdingas perteklinis pajėgumas (pvz., nutraukiant seno laivo eksploatavimą), ir taip užtikrinant, kad bendras žvejybos laivyno pajėgumas nepadidėtų.

Kaip EJERŽAF gali sudaryti sąlygas ekonomiškai perspektyviai ir konkurencingai žvejybai?

Pagrindiniai žvejybos sektoriaus pelningumą didinantys veiksniai yra žuvų išteklių gausumas, stabilios žuvies kainos, mažos degalų kainos, laivų energetinis efektyvumas ir kvalifikuoti darbuotojai. Kai kurie iš šių veiksnių yra išoriniai, jie nuo struktūrinių investicijų nepriklauso.

EJRŽAF gali prisidėti prie pelningumą ir konkurencingumą skatinančių struktūrinių sąlygų sudarymo, pvz., toliau nurodytais būdais.

- Jis gali padėti **investuoti** į žvejybos laivus, visų pirma siekdamas padidinti jų energetinį efektyvumą ir pagerinti laimikio kokybę. Suvartojant mažiau degalų, patiriamos mažesnės veiklos sąnaudos, o siūlant aukštesnės kokybės žuvį užtikrinamas rinkos kainų stabilumas.
- Jis gali padėti ugdyti **įgūdžius** ir įgyti **žinių**, visame žvejybos sektoriuje remdamas galimybių studijas, konsultavimo paslaugas, poveikio vertinimus ir bandomuosius projektus.
- Jis gali padėti **sutelkti privačias investicijas** pasinaudojant finansinėmis priemonėmis (valstybės paskolomis ir garantijomis). Finansinės priemonės yra itin tinkamos naujoms investicijoms, kurios, manoma, yra finansiškai perspektyvios, bet negauna pakankamo finansavimo iš rinkos šaltinių.
- Jis gali padėti žvejams **įvairinti savo pajamas** ir vystyti papildomą veiklą vietos mėlynosios ekonomikos sektoriuje, pvz., turizmą, tiesioginę prekybą, ekosistemines paslaugas ir kultūrinę jūrinę veiklą.

Kaip EJRŽAF remia įgūdžių ugdymą?

Įgūdžių ugdymas yra esminė žvejybos, akvakultūros ir jūrų sektoriaus konkurencingumo prielaida. Šiuo atžvilgiu EJRŽAF, pvz., gali remti:

- konsultavimo paslaugas;
- mokslininkų ir žvejų bendradarbiavimą;
- profesinį mokymą;
- mokymąsi visą gyvenimą;
- socialinio dialogo skatinimą;
- dalijimąsi žiniomis.

Kaip EJRŽAF prisideda prie socialinės gerovės kūrimo ir kartų atsinaujinimo žvejybos sektoriuje?

Bendra žuvininkystės politika siekiama užtikrinti deramą žmonių, kurie yra priklausomi nuo žvejybos veiklos, gyvenimo lygį. Tai svarbi kartų atsinaujinimo žvejybos sektoriuje prielaida.

Yra **trys pagrindinės sąlygos**, kurios turi būti įvykdytos, kad žvejyba taptų patrauklesnė:

- tvarus žvejybos veiklos ir laivynų valdymas ilgalaikėje perspektyvoje, būtinas pelningumui užtikrinti;
- geros darbo sąlygos laivuose;
- aukšta kvalifikacija.

Šiais tikslais EJRŽAF gali remti investicijas, kuriomis, pvz.:

- stiprinamas žmogiškasis kapitalas ir **įgūdžiai** (pvz., pasitelkiant profesinį mokymą, mokymąsi visą gyvenimą ir dalijimąsi žiniomis bei patirtimi);

- švietimo ir komunikacijos priemonėmis į žvejybos sektorių **pritraukiamas jaunimas**;
- teikiama **parama veiklą pradėdantiems** jauniems žvejams, pvz., sumokama dalis jų pirmojo žvejybos laivo kainos su sąlyga, kad perkamas naudotas mažas arba vidutinio dydžio (t. y. trumpesnis nei 24 m) laivas;
- gerinama **sauga ir darbo sąlygos** žvejybos laivuose;
- gerinama **lyčių pusiausvyrą** (pvz., remiamas moterų vaidmuo žvejų bendruomenėse);
- padedama kurti **darbo santykius**, įtraukiant visus susijusius suinteresuotuosius subjektus.

Kaip EJRŽAF padeda gauti mokslinių žinių, kurios padėtų gerinti žvejybos ir jūros aplinkos valdymą?

Žvejybos valdymas grindžiamas patikimiausiomis turimomis mokslinėmis rekomendacijomis. Šios savo ruožtu grindžiamos darniais, patikimais ir tiksliais moksliniais duomenimis.

Todėl pagal BŽP reikalaujama, kad ES valstybės narės **rinktų duomenis apie žvejybos laivynus** ir jų vykdomą žvejybos veiklą, visų pirma biologinius duomenis apie laimikį, taip pat duomenis apie galimą žvejybos veiklos ekologinį poveikį jūrų ekosistemai.

Šiuo tikslu EJRŽAF remia šiuos veiksmus:

- padeda ES valstybėms narėms rinkti ir tvarkyti duomenis apie žvejybos laivynus ir žvejybos veiklą pagal [Duomenų rinkimo sistemos reglamentą](#);
- remia žvejybai valdyti reikalingų mokslinių konsultacijų teikimą;
- remia duomenų, kurie padėtų stiprinti tvarų jūros aplinkos valdymą, rinkimą ir tvarkymą. Šiuo tikslu EJRŽAF finansuoja [Europos jūrų stebėjimo ir duomenų tinklą](#) (EMODnet), įsteigtą siekiant pagerinti jūrų duomenų prieinamumą visuomenei ir privatiems naudotojams. Šie duomenys palengvina [jūrinių teritorijų planavimą](#) siekiant tvariai koordinuoti žmogaus veiklą jūroje. Be to, jie padeda įgyvendinti jūrų biologinės įvairovės ir ekosistemų apsaugos priemones.

Kaip EJRŽAF padeda mažinti nepageidaujamą laimikį?

Nepageidaujamo laimikio mažinimas ir vengimas yra vienas pagrindinių BŽP tikslų. Prie nepageidaujamo laimikio priskiriamos žuvis, kurių rinkos vertė yra maža arba kurių negalima parduoti dėl to, kad pagal BŽP jų neleidžiama žvejoti, pvz., jei:

- jų dydis nesiekia minimalaus;
- jų kvota yra išnaudota;
- jos yra sužalotos;
- jas draudžiama žvejoti.

Nepageidaujamo laimikio išmetimas į jūrą yra didelis jūrų biologinių išteklių švaistymas, darantis neigiamą poveikį žvejybos finansiniam perspektyvumui.

Todėl pagal BŽP žvejybos laivai privalo iškrauti visą savo laimikį (**įpareigojimas iškrauti laimikį**). Šiuo įpareigojimu žvejai skatinami pritaikyti savo žvejybos modelius taip, kad būtų vengiama išteklių eikvojimo. Iškraunant nepageidaujamą laimikį, kurio žvejai negali parduoti įprastoje prekybos grandinėje arba kurio rinkos vertė yra maža, patiriama papildomų išlaidų, taigi – ir ekonominių nuostolių. Išvengus tokio laimikio, veikla taptų pelningesnė.

Šiuo atžvilgiu **žvejybos būdų pritaikymas** yra svarbi priemonė, padedanti žvejams sužvejoti tik tokias žuvis, kurias jie nori sužvejoti, visų pirma išvengiant nepageidaujamo laimikio. Šiuo tikslu EJŖŽAF gali remti inovacijas ir investicijas, kuriomis užtikrinamas didesnis žvejybos būdų ir įrankių selektyvumas, taikydamas itin didelę viešosios pagalbos normą (**100 proc.**). Be to, EJŖŽAF parama gali padėti mažinti įpareigojimo iškrauti laimikį padarinius, susijusius su nepageidaujamu laimikiu, kurio neįmanoma išvengti. Šiuo atžvilgiu jis gali padėti gerinti žvejybos uostų infrastruktūrą, siekiant:

- palengvinti nepageidaujamo laimikio iškrovimą ir saugojimą;
- rasti iškrauto nepageidaujamo laimikio realizavimo galimybių, nesukuriant struktūrinės tokio laimikio rinkos.

Šiems veiksams gali būti taikoma **75 proc.** viešosios pagalbos norma.

Kaip EJŖŽAF padeda mažinti perteklinius laivyno pajėgumus?

Kai kuriems žvejybos laivyno segmentams yra būdingas perteklinis pajėgumas, dėl to pereikvojami jūrų biologiniai ištekliai.

Jeigu yra struktūrinis perteklinis pajėgumas, pelningumas būna mažas, nes yra per daug laivų ir per mažai jų žvejojamų žuvų. Todėl, kad nesusidarytų tokia situacija, būtina struktūriškai pritaikyti atitinkamus žvejybos laivynus.

Siekiant pašalinti perteklinį pajėgumą, pagal BŽP reikalaujama, kad ES valstybės narės imtųsi konkrečių priemonių **žvejybos laivų skaičiui suderinti su galimais žvejoti ištekliais**. Šios priemonės grindžiamos laivynų žvejybos pajėgumo ir jų žvejybos galimybių pusiausvyros vertinimu kiekvieno žvejybos laivyno segmento lygmeniu.

Šiuo atžvilgiu EJŖŽAF gali teikti finansines kompensacijas žvejams, kurie visiškai nutraukia žvejybos veiklą. Tokiu atveju dėl šios paramos panaikintas žvejybos pajėgumas visam laikui pašalinamas iš žvejybos laivyno.

Žvejybos veikla gali būti visiškai nutraukiama atiduodant žvejybos laivą į metalo laužą arba nutraukiant jo eksploatavimą ir modifikuojant jį taip, kad būtų galima naudoti kitai veiklai. Tačiau dėl perėjimo prie mėgėjų žvejybos neturi padidėti neigiamas poveikis jūrų ekosistemai.

Kaip EJŖŽAF padeda kontroliuoti žvejybos veiklą?

Labai svarbu, kad ES valstybės narės kontroliuotų žvejybos veiklą savo vandenyse, siekdamos **užtikrinti BŽP vykdymą, užkirsti kelią neteisėtai žvejybai** ir žvejybos sektoriuje skatinti **reikalavimų laikymosi kultūrą**. Taip visoje ES žvejams sudaromos vienodos sąlygos.

Šiuo tikslu EJŖŽAF padeda ES valstybėms narėms įgyvendinti žvejojimo kontrolės sistemą, nustatytą [ES kontrolės reglamentu](#). Visų pirma jis gali remti kontrolės priemonių, pvz., bepiločių orlaivių ir patulinių laivų, pirkimą, o tai taip pat gali padėti vykdyti jūrų stebėjimo ir pakrančių apsaugos misijas.

Be to, EJŖŽAF remia investicijas į skaitmenines priemones, kuriomis suteikiama galimybė skaidriai, veiksmingai ir patogiai vykdyti žvejojimo kontrolę ir stebėseną, pvz., investicijas į:

- elektronines nuotolinio stebėjimo sistemas;
- automatinę duomenų analizę;
- atpažinimą radijo dažniu;
- nuolatinį variklio galios matavimą ir registravimą;
- vaizdo stebėjimo sistemos įrengimą laive.

Kokiomis sąlygomis EJŖŽAF žvejams kompensuoja laikiną jų veiklos nutraukimą?

Pagal BŽP taikant tam tikras **išsaugojimo priemones** ir tam tikromis **išskirtinėmis aplinkybėmis** reikalaujama laikinai nutraukti žvejojimo veiklą. Tam tikrais konkrečiais atvejais EJŖŽAF gali remti finansinių kompensacijų už šį laikiną žvejojimo veiklos nutraukimą teikimą žvejams, kad būtų sumažinti jų ekonominiai nuostoliai.

Kompensacija gali būti teikiama, jei žvejojimo veikla nutraukiama dėl:

- jūrų biologinių išteklių išsaugojimo priemonių (pvz., laikino draudimo žvejoti tam tikrų rūšių žuvis ir (arba) tam tikrame plote, siekiant atkurti biologinius išteklius);
- tausios žvejojimo partnerystės susitarimo (pvz., ES ir trečiosios šalies pasirašyto susitarimo dėl leidimo ES žvejojimo laivams žvejoti tos trečiosios šalies vandenyse) taikymo pertraukimo dėl nenugalimos jėgos aplinkybių;
- gaivalinės nelaimės;
- ekologinio įvykio;
- sveikatos krizės (įskaitant COVID-19 pandemiją).

Žvejojimo veiklą nutraukus dėl išsaugojimo priemonių turi **sumažėti žvejojimo pastangos**, kaip nurodyta mokslinėse rekomendacijose, kad būtų užtikrinta, kad tomis priemonėmis tikrai būtų prisidėta prie jūrų biologinių išteklių apsaugos arba atkūrimo.

Kompensacijos už laikiną žvejojimo veiklos nutraukimą turi būti tikslinės, jomis neturėtų būti pakeičiamas struktūrinis žvejojimo laivynų pritaikymas, kai jo reikia. Todėl EJŖŽAF programavimo laikotarpiu kompensacija vienam laivui negali būti teikiama ilgiau nei 12 mėnesių.

Kodėl EJŖŽAF parama negali būti teikiama naujiems žvejojimo uostams statyti?

Naujų uostų **ekonominio poreikio** nėra. ES pakrantės rajonai jau yra gerai aprūpinti infrastruktūra. Sukūrus naujus pajėgumus, dalis veiklos būtų iškelta iš esamų uostų, todėl kiltų pavojus jų ekonominiam gyvybingumui.

Be to, nauji uostai yra **brangūs**, o EJŖŽAF biudžetas yra mažas.

Todėl investicijos turėtų būti orientuojamos į **esamą infrastruktūrą**.

Kaip EJRŽAF padeda vystyti tausią akvakultūrą?

Akvakultūra prisideda prie ES tvarios maisto produktų gamybos potencialo, taigi atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant ilgalaikį aprūpinimą maistu ir maisto produktų tiekimą. Akvakultūra gali būti vystoma ir ne dėl maisto, pvz., vaistų gamybos ir biotechnologijų tikslais.

Pagal BŽP reikalaujama, kad kiekviena ES valstybė narė parengtų **daugiametį strateginį planą**, kuriuo būtų skatinamas akvakultūros **tvarumas, konkurencingumas ir įvairinimas**. EJRŽAF remia tuose planuose numatytus veiksmus, pvz., susijusius su:

- aplinkos tvarumu (be kita ko, užtikrinamu vystant ekologinę akvakultūrą, didinant išteklių naudojimo efektyvumą ir teikiant gamtos valdymo paslaugas);
- investicijomis į gamybą;
- inovacijomis;
- gamybos ir veiklos įvairinimu;
- profesinių gebėjimų ugdymu;
- darbo sąlygų gerinimu;
- visuomenės sveikatinimu;
- akvakultūros išteklių draudimo sistemomis;
- gyvūnų sveikata ir gerove.

Kaip EJRŽAF padeda tobulinti žvejojimo ir akvakultūros produktų rinkas?

Aprūpinimas maistu ir maisto produktų tiekimas grindžiami efektyvių ir gerai organizuotų žvejojimo ir akvakultūros produktų rinkų vystymu siekiant užtikrinti **tiekimo grandinės** skaidrumą, stabilumą, kokybę ir įvairovę, taip pat **vartotojų informavimą**.

Šiuo tikslu pagal BŽP yra numatytas **bendras rinkų organizavimas**, kai gamintojų organizacijos oficialiai pripažįstamos įstaigomis, atstovaujančiomis žvejojimo ir akvakultūros produktų gamintojams.

Šios organizacijos rengia ir įgyvendina **gamybos ir prekybos planus**, pagal kuriuos bendrai valdoma jų narių veikla, visų pirma siekiant padėti jiems pasiūlą suderinti su rinkos poreikiais.

Pagal bendro rinkų organizavimo principą taip pat pripažįstamos **tarpšakinės organizacijos**, sudarytos iš įvairių kategorijų žvejojimo ir akvakultūros veiklos vykdytojų ir koordinuojančios prekybos veiklą tiekimo grandinėje (t. y. vertikalčiai integruojančios gamintojus, platintojus ir mažmenininkus).

EJRŽAF remia **prekybą žvejojimo ir akvakultūros produktais**, atsižvelgdamas į tuos tikslus. Visų pirma jis gali padėti:

- steigti gamintojų organizacijas ir įgyvendinti jų gamybos ir prekybos planus;
- kurti naujas realizavimo rinkoje galimybes;
- skatinti skaidrumą ir vartotojų informavimą;
- kurti pridėtinę produktų vertę (pvz., ženklinant kokybės, tvarumo ar geografinės kilmės žymenimis);
- tiekimo grandinėje platinti rinkos tyrimų duomenis.

Kokiomis sąlygomis EJŖŽAF remia žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimą?

Perdirbimo pramonė atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant žvejybos ir akvakultūros produktų pasiūlą ir kokybę.

EJŖŽAF gali remti tikslines investicijas į tą pramonę, kuriomis būtų padedama siekti [bendro rinkų organizavimo](#) tikslų.

Didesnėms įmonėms (t. y. didesnėms už mažąsias ir vidutines įmones) parama teikiama finansinėmis priemonėmis (paskolomis arba garantijomis). Tiesioginės dotacijos teikiamos tik mažosioms ir vidutinėms įmonėms.

Kaip EJŖŽAF didina žvejybos ir akvakultūros atsparumą?

Dėl tam tikrų veiksnių, įskaitant COVID-19 pandemiją, klimato kaitą ir kainų svyravimą, žvejybai ir akvakultūrai gresia vis didesnė ekonominė ir ekologinė rizika.

EJŖŽAF gali padėti šiems sektoriams prisitaikyti prie kintančių sąlygų ir suteikti naujų galimybių rinkoje, padedančių stiprinti jų atsparumą.

Visų pirma EJŖŽAF gali remti šiuos veiksmus:

- **bendro organizavimo** ir gebėjimų stiprinimo, kurie suteiktų galimybę rengti kolektyvines verslo strategijas ir dalytis žiniomis (pvz., gamintojų organizacijų steigimo, rinkos tyrimų, konsultavimo paslaugų) skatinimą;
- rinkos principais grindžiamų **mokslinių tyrimų ir inovacijų**, kurie suteiktų galimybę kurti naujas didelio potencialo paslaugas arba produktus (pvz., galimybių studijų ir bandomųjų projektų, taikomųjų mokslinių tyrimų, susijusių su naujais produktais ir naujais gamybos procesais), skatinimą;
- **struktūrinių investicijų**, kurios, manoma, yra finansškai perspektyvios, bet negali gauti pakankamo finansavimo iš rinkos šaltinių, rėmimą (pagrindinės investavimo sritys: energijos vartojimo efektyvumas, produktų kokybė, žiedinė ekonomika);
- verslo veiklos ir pajamų šaltinių **įvairinimą** (pvz., papildomą veiklą vietos mėlynojoje ekonomikoje, partnerystes su vietos bendruomenėmis);
- **įgūdžių**, kurie padėtų tenkinti poreikius, kilusius dėl naujų galimybių rinkoje, tobulinimą (pvz., profesinį mokymą, jaunų žvejų kuravimą, mokymąsi visą gyvenimą, dalijimąsi žiniomis ir patirtimi);
- **rinkos organizavimo** gerinimą siekiant sukurti produktų pridėtinę vertę ir naujas realizavimo rinkoje galimybes (pvz., gamybos ir prekybos planų įgyvendinimą, vertikaliąją žvejybos ir akvakultūros produktų gamintojų integraciją su platintojais ir mažmenininkais steigiant tarpšakines organizacijas);
- žvejybos ir akvakultūros sektorių gebėjimo **valdyti riziką** ir reaguoti į nepageidaujamus įvykius stiprinimą (pvz., savitarpio fondų steigimą, draudimo priemonių kūrimą, bendrą su aplinka susijusios rizikos valdymą).

Kaip EJRŽAF remia žvejybos ir akvakultūros sektorius COVID-19 pandemijos metu?

Jei dėl pandemijos reikšmingai sutrinka žvejybos ir akvakultūros produktų rinkų veikimas, Komisija gali inicijuoti tam tikrą **išimtinę laikinąją neatidėliotiną priemonę**, kad sušvelnintų tiesioginius ekonominius padarinius. Šia priemone žvejams ir akvakultūros ūkininkams suteikiama galimybė gauti **finansinę kompensaciją** už jų patirtus ekonominius nuostolius ir papildomas išlaidas. Komisija nuolat stebi padėtį rinkose ir, gavusi įrodymų, kad rinkų veikimas reikšmingai sutriko, svarstys visas reikiamas priemones.

EJRŽAF taip pat gali padėti žvejybos ir akvakultūros sektoriams prisitaikyti prie sveikatos ir higienos reikalavimų, pvz., įsigyjant asmeninių apsaugos priemonių.

Be to, jis gali palengvinti laikinų alternatyvių realizavimo rinkoje galimybių (pvz., tiesioginio pardavimo klientams) kūrimą siekiant kompensuoti restoranų uždarymą.

Ilgalaikėje perspektyvoje EJRŽAF gali remti investicijas į didesnę atsparumą (išsamesnės informacijos rasite atsakyme į ankstesnį klausimą).

Kaip EJRŽAF remia mažos apimties priekrantės žvejybą?

Mažos apimties priekrantės žvejyba – tai žvejyba, kurią vykdo i) jūrų ir vidaus vandenių laivai, kurių bendrasis ilgis neviršija 12 metrų ir kurie nenaudoja velkamųjų žvejybos įrankių (t. y. tralų), ir ii) be laivo žvejojantys žvejai.

Šiai žvejybai tenka beveik **75 proc.** visų ES įregistruotų žvejybos laivų ir **beveik pusė** visų žvejybos sektoriaus darbo vietų. Taigi vietos pakrantės bendruomenėse ji atlieka svarbų socialinį ir ekonominį vaidmenį.

Todėl mažos apimties priekrantės žvejybai EJRŽAF skiria ypatingą dėmesį.

- Su mažos apimties priekrantės žvejyba susiję projektai gali būti remiami taikant **100 proc.** viešosios pagalbos normą, išskyrus projektus, susijusius su i) jauno žvejo pirmojo žvejybos laivo įsigijimu, ii) variklio keitimu arba modernizavimu ir iii) žvejybos laivo tūrio didinimu. Didžiausia tokiems projektams taikoma norma – 40 proc.
- ES valstybės narės, rengdamos savo EJRŽAF programas, privalo atsižvelgti į **konkrečius** mažos apimties priekrantės žvejybos **poreikius** ir tuose planuose aprašyti jai vystyti reikalingus veiksmus.
- ES valstybės narės privalo dėti pastangas, kad būtų **supaprastintos procedūros**, taikomos mažos apimties priekrantės žvejybos įmonėms, kurios kreipiasi dėl EJRŽAF paramos.

Kaip EJRŽAF remia ES atokiausius regionus?

Dėl atokumo, topografinių ir klimato ypatumų atokiausi regionai susiduria su specifiniais **sunkumais**. Tačiau jie turi ir specifinių **turtų** tvariai mėlynajai ekonomikai vystyti.

Todėl šiems regionams EJRŽAF skiria ypatingą dėmesį.

- ES valstybės narės, kurioms tai aktualu (Prancūzija, Portugalija ir Ispanija), kiekvienam savo atokiausių regionų parengia **veiksmų planą**. Jame nustatoma **tvarios mėlynosios ekonomikos sektorių**, įskaitant žvejybą ir akvakultūrą, **vystymo strategija**. Siekiant padėti įgyvendinti tuos veiksmų planus, skiriami finansiniai ištekliai.
- Veiklą atokiausiuose regionuose vykdančiams subjektams EJŖŽAF gali teikti finansines kompensacijas papildomoms išlaidoms, kurias dėl specifinės tų regionų padėties jie patiria žvejojami, auginami, perdirbdami ar parduodami žvejybos ir akvakultūros produktus, padengti.
- Atokiausiuose regionuose įgyvendinamiems projektams gali būti taikoma **didelė viešosios pagalbos norma (85 proc.)**.

Ar EJŖŽAF parama gali būti teikiama žvejams mėgėjams?

Mėgėjų žvejyba apima neverslinės jūrų gyvųjų vandens išteklių žvejybos veiklą poilsio, turizmo arba sporto tikslais.

Žvejai mėgėjai gali gauti paramą, jei jų projektai gali padėti siekti fondo tikslų. Pavyzdžiui, jie gali dalyvauti veiksmuose, kuriais siekiama apsaugoti jūros aplinką, ir partnerystėse, susijusiose su tvariu jūrų turizmu vietos bendruomenėse.

Kaip EJŖŽAF padeda vystyti tvarią mėlynąją ekonomiką?

Mėlynoji ekonomika apima tradicinę ir plėtojamą naują ekonominę veiklą, susijusią su vandenynais, jūromis, pakrantėmis ir vidaus vandenimis. Ji grindžiama inovacijomis ir investicijomis į jūrų įmones, kurios yra pajėgios kurti **darbo vietas** vietos pakrantės bendruomenėse ir didinti jų **išsivystymą**, pvz., plėtodamos **bioekonomiką**, tvarius turizmo modelius, vandenynų kilmės atsinaujinančiąją energiją, naujovišką laivų statybą ir uostų paslaugas.

EJŖŽAF daug dėmesio skiria sąlygų tvarios mėlynosios ekonomikos plėtrai sudarymui ir kliūčių, trukdančių **palengvinti investicijas** į naujas rinkas, technologijas ir paslaugas, šalinimui.

Visų pirma jis remia:

- jūrų valdymą siekiant tvariai koordinuoti žmogaus veiklą jūroje (pvz., pasitelkiant [jūrinių teritorijų planavimą](#));
- mokslinių tyrimų, inovacijų ir technologijų perdavimą ir naudojimą vykdant privačias investicijas;
- jūrinių įgūdžių ugdymą;
- su jūromis ir jūrininkyste susijusių aplinkos ir socioekonominių duomenų sklaidą;
- projektų bazių rengimą siekiant pritraukti privačių investicijų.

Kaip EJŖŽAF remia pakrantės bendruomenėse įgyvendinimas vietos iniciatyvas?

Tvarios mėlynosios ekonomikos vystymas turi didelės reikšmės vietos pakrantės bendruomenių stiprinimui.

Šiuo atžvilgiu EJRŽAF remia **vietos partnerystes** jūrų sektoriuose, įgalinančias bendruomenes kuo labiau padidinti savo aplinkos, kultūrinius, socialinius ir žmogiškuosius išteklius bei **išnaudoti galimybes**, kurias toms bendruomenėms aktualiose srityse teikia mėlynoji ekonomika.

Pasinaudodami **bendruomenės inicijuotos vietos plėtros** priemone, bendruomenės suinteresuotieji subjektai įsteigia vietos veiklos grupę vietos strategijai parengti ir įgyvendinti. Šia priemone skatinamos smulkios kolektyvinės iniciatyvos ir inovacijos, padedančios vystyti vietos mėlynąją ekonomiką ir apsaugoti jūros aplinką.

Vietos partnerystės padeda užtikrinti subalansuotą įvairių sektorių susijusių suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą ir atstovavimą. Jos gali daugiau dėmesio skirti tradiciniams sektoriams (pvz., žvejybai, akvakultūrai, turizmui) ir (arba) skatinti ekonomikos įvairinimą pasinaudojant sinergija su plėtojama naujais jūrų sektoriais (pvz., [mėlynosios bioekonomikos](#) sektoriumi).

Bendruomenės inicijuotos vietos plėtros priemone gali naudotis visos vietos bendruomenės, kuriose mėlynoji ekonomika gali suteikti ekonominių galimybių, įskaitant vidaus vandenių vietovių bendruomenes.

Kaip EJRŽAF remia ES tarptautinio vandenynų valdymo darbotvarkę?

60 proc. pasaulio vandenynų nepriklauso nacionalinėms jurisdikcijoms. Tai reiškia, kad atsakomybė už jų valdymą yra tarptautinė.

Atsižvelgdama į tai, ES dvišaliu, regioniniu ir daugiašaliu lygmenimis siekia pagerinti vandenynų valdymą šiose srityse:

- neteisėtoms, nedeklaruojamos ir neregamentuojamos žvejybos;
- žmonių daromo neigiamo poveikio vandenynams mažinimo;
- sąlygų tvariai mėlynajai ekonomikai sudarymo;
- tarptautinių jūrų tyrimų stiprinimo.

Tai padeda siekti [14-ojo JT darnaus vystymosi tikslo](#) („išsaugoti vandenynus, jūras ir jūrų išteklius ir juos tausiai naudoti darniam vystymuisi“), užtikrinant, kad vandenynai būtų **sveiki, saugūs ir tvariai valdomi**.

EJRŽAF remia veiksmus, kurie yra vykdomi pagal tarptautinius procesus ir susitarimus, kuriais reguliuojama ir valdoma žmogaus veikla vandenynuose ir kuriuos vykdo tarptautinės institucijos, reguliuojančios ir valdančios žmogaus veiklą vandenynuose (pvz., pagal [Jungtinių Tautų jūrų teisės konvenciją](#)).

Kaip EJRŽAF prisideda prie jūrų saugumo ir pakrančių apsaugos pajėgų bendradarbiavimo?

Sienų stebėjimas ir jūrų saugumas yra esminės prielaidos, būtinos siekiant sudaryti **saugias sąlygas** jūrų ekonomikai ir užkirsti kelią neteisėtai veiklai, darančiai žalą jūros aplinkai.

Šiuo atžvilgiu EJRŽAF remia jūrų stebėjimą ir pakrančių apsaugos pajėgų bendradarbiavimą pagal iniciatyvą „[Bendra keitimosi informacija aplinka](#)“ (BKIA), palengvinančią visų ES valstybių narių valdžios institucijų, dalyvaujančių vykdant jūrų stebėjimą, keitimasi informacija su ES institucijomis.

Igyvendinimas ir stebėseną

Kokia yra EJŖŽAF paramos norma (taikant pasidalijamąjį valdymą)?

Standartinė didžiausia paramos gavėjams taikoma viešosios pagalbos norma yra **50 proc.**

Tačiau yra **išimčių**, taikomų priklausomai nuo projekto **pridėtinės vertės**.

Pavyzdžiui:

- yra mažesnė (**40 proc.**) norma, taikoma **tam tikroms atskiroms investicijoms** į žvejybos laivus;
- yra didesnė (iki **100 proc.**) norma, taikoma projektams, pagal kuriuos derinamos **inovacijos, kolektyvinis interesas ir kolektyviniai paramos gavėjai**, taip pat projektams, susijusiems su **jūrų biologinės įvairovės apsauga**;
- daugeliui **mažos apimties priekrantės žvejybą vykdančių žvejų** projektų gali būti taikoma **100 proc.** norma.

Didžiausia bendro finansavimo norma (t. y. visų projekto viešųjų išlaidų dalis, kurią sumoka EJŖŽAF) yra **70 proc.**, išskyrus 100 proc. kompensacijas, mokamas atokiausiems regionams papildomoms išlaidoms padengti (žr. atsakymą į klausimą dėl atokiausių regionų).

Kiek EJŖŽAF yra paprastesnis už savo pirmtaką, veikusį 2014–2020 m. laikotarpiu (Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondą)?

Ankstesnio fondo veikla buvo grindžiama tiksliais ir nelanksčiais finansavimo galimybių ir tinkamumo finansuoti taisyklių (priemonių) aprašymu. Dėl to ES valstybėms narėms ir paramos gavėjams buvo sunku juo pasinaudoti.

EJŖŽAF grindžiamas **paprastesne struktūra**, neapimančia nelanksčių priemonių, ir šiais principais:

- nustatyti **keturi prioritetai**, kuriais, atsižvelgiant į BŽP tikslus, integruotą jūrų politiką ir ES tarptautinio vandenynų valdymo darbotvarkę, apibūdinama bendra paramos aprėptis:

- (1) *skatinti tausią žvejybą ir jūrų biologinių išteklių atkūrimą ir išsaugojimą;*
- (2) *skatinti tvarią akvakultūros veiklą ir žvejybos bei akvakultūros produktų perdirbimą ir prekybą, taip prisidedant prie aprūpinimo maistu Sąjungoje;*
- (3) *sudaryti sąlygas darniai mėlynajai ekonomikai pakrančių, salų bei sausumos teritorijose, skatinti žvejybos bei akvakultūros bendruomenių vystymąsi;*
- (4) *stiprinti tarptautinį vandenynų valdymą ir užtikrinti jūrų bei vandenynų saugą, saugumą, švarą ir tvarų valdymą;*

- pagal kiekvieną prioritetą nustatyti **konkretūs tikslai**, kuriais pagal temines sritis (pvz., biologinės įvairovės apsauga, tvarios akvakultūros skatinimas, mokslinių duomenų rinkimas) plačiai apibūdinama paramos teikimo sritis;
- *ES lygmeniu nustatytos tik bendrosios tinkamumo finansuoti taisyklės*. ES valstybės narės savo nacionalinėse EJŖŽAF programose numato tinkamiausias tikslų, nustatytų atsižvelgiant į minėtus keturis prioritetus, siekimo priemones. Jos gali lanksčiai nustatyti tinkamumo finansuoti taisykles;
- *tam tikrų rūšių subsidijoms taikomos tam tikros sąlygos ir apribojimai*. Siekiant išvengti neigiamo poveikio tvarumui, EJŖŽAF reglamente pateiktas netinkamų finansuoti veiksmų sąrašas (pvz., investicijos, kuriomis didinamas žvejybos pajėgumas). Be to, tam tikrų kategorijų subsidijoms žvejybos laivynui, siekiant užtikrinti jų derėjimą su BŽP išsaugojimo tikslais, taikomos specialios tinkamumo finansuoti taisyklės (pvz., žvejybos laive įrengiamo naujo variklio galia negali būti didesnė už keičiamo variklio galia);
- *veiklos rezultatų stebėjimas*: EJŖŽAF įgyvendinimas stebimas naudojant produkto ir rezultato rodiklius. ES valstybės narės teikia ataskaitas dėl pažangos, padarytos siekiant jų programose nustatytų tikslų, ir metiniame peržiūros posėdyje su Komisija aptaria įgyvendinimo pažangą. Taip suteikiama galimybė anksti išsiaiškinti galimas įgyvendinimo problemas ir prireikus nustatyti taisomuosius veiksmus.

Kaip Komisija vertina EJŖŽAF programas prieš jas patvirtindama?

Pasidalijamojo valdymo srityje kiekviena ES valstybė narė parengia atskirą nacionalinę programą. Šią programą Komisija patvirtina atlikusi išsamų vertinimą. Atlikdama šį vertinimą, Komisija atsižvelgia į programos indėlį įgyvendinant EJŖŽAF bendruosius prioritetus ir siekiant šių tikslų:

- atsparumo;
- žaliosios pertvarkos;
- skaitmeninės pertvarkos;
- aplinkos, ekonominio ir socialinio tvarumo;
- klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos;
- tausios mažos apimties priekrantės žvejybos vystymo.

Be to, Komisija įvertina programas remdamasi [jūrų baseinų analize](#) – viešu dokumentu, kuriame nurodomos pagrindinės problemos, su kuriomis kiekviename jūrų baseine susiduriama siekiant BŽP tikslų. Ta analize siekiama padėti ES valstybėms narėms savo programose numatyti bendrų jūrų baseinų problemų sprendimo būdus.

Iš ko susideda nacionalinės EJŖŽAF programos?

Nacionalinė EJŖŽAF programa yra 2021–2027 m. **strateginis viešųjų investicijų planas**. Joje aprašomi specialūs veiksmai, kuriais sprendžiamos ES valstybės narės nustatytos konkrečios problemos, susijusios su bendraisiais ES prioritetais jūrų biologinės įvairovės, jūrų politikos ir tausios žvejybos bei akvakultūros srityse.

Programas sudaro **keturi pagrindiniai skyriai**:

- **poreikių nustatymas**: poreikiai nustatomi remiantis stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių analize;
- **atitinkamų veiksmų rengimas**: ES valstybės narės aprašo konkrečius veiksmus, kuriais, pasinaudojant EJRŽAF parama, tenkinami jų poreikiai;
- **tikslų nustatymas**, kad būtų galima stebėti įgyvendinimą ir rezultatus: ES valstybės narės, remdamosi produkto ir rezultato rodikliais, nustato tikslus, rodančius numatomą EJRŽAF remiamų veiksmų poveikį;
- **finansinių išteklių paskirstymas** konkretiems fondo tikslams pagal visą programos strategiją.

Kaip stebimas EJRŽAF įgyvendinimas?

Nuolat vykdoma skaidri EJRŽAF įgyvendinimo stebėseną.

- Dukart per metus ES valstybės narės pateikia rodiklių, kuriuos pasirinko savo programose, vertes. Ši informacija apibendrinama ES lygmeniu ir viešai paskelbiama.
- Penkis kartus per metus ES valstybės narės praneša pasirinktų projektų skaičių ir jų finansines sąnaudas. Ši informacija apibendrinama ES lygmeniu ir viešai paskelbiama. Ji taip pat išskaidoma pagal temines sritis.
- Dukart per metus ES valstybės narės pateikia išsamius duomenis apie kiekvieną projektą ir paramos gavėją. Šią informaciją Komisija naudoja reguliarioms *ad hoc* ataskaitoms rengti.
- EJRŽAF įgyvendinimą Komisija su kiekviena ES valstybe nare aptaria metiniame peržiūros posėdyje. To posėdžio tikslas – nustatyti galimas problemas, susijusias su nacionaline EJRŽAF programa, ir prireikus nustatyti taisomuosius veiksmus.
- Iki 2029 m. birželio 30 d. kiekviena ES valstybė narė įvertins savo EJRŽAF programos poveikį.
- Iki 2024 m. pabaigos, o paskui iki 2031 m. pabaigos Komisija įvertins bendrą EJRŽAF veiksmingumą, efektyvumą, svarbumą, darnumą ir pridėtinę vertę Europos Sąjungai.